

กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ : หลักสูตรอบรม
ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช
Training Process for Leadership Development: Local Leadership
Training in Curriculum Nakhon Sri Thammarat Province

¹พระวิทยา ญาณเวที

Phra Witthaya Yanavetee

พระใบฎีกาทาวุธ คเวสกรรมโม

Phrabaidika Katavoot kavasakatammo

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

Institute of Trainer Monk Development

¹Corresponding Author Email: wittamcu1990@hotmail.com

Received June 27, 2021; Revised June 28, 2021; Accepted: June 28, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ : หลักสูตรอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น” จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ แบบสอบถาม ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ และสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการอบรม

ผลวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น จากการศึกษาสรุปเป็นประเด็นสำคัญตามหลักธรรมสาราณียธรรม 6 ดังนี้ 1. สีสสามัญญตา คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม 2. ด้านเมตตามโนธรรม คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสได้เข้าปฏิบัติธรรม รักษาศีล และเจริญจิตภาวนา พร้อมทั้งยังได้เรียนรู้การช่วยเหลือชุมชนด้วย 3. ด้านทิวฐิสามัญญตา คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ผ่านการอบรมในกิจกรรมหลักสาราณียธรรมกับสังคมไทย ก่อให้เกิดสติปัญญาในการบริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ 4. ด้านเมตตาวจีกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับกระบวนการฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น เกิดความรู้ใหม่ มีทักษะการฟังและการสื่อสาร 5. ด้านเมตตาทกกายกรรม

คือ หลักสูตรผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น เป็นการสร้างแนวทางการปฏิบัติงานของผู้นำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 6. ด้านสาธารณโภคี คือ ผู้เข้ารับการอบรมมีคุณธรรม จริยธรรม และเดินทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: กระบวนการฝึกอบรม, ความเป็นผู้นำ, ผู้ท้องถิ่น, ผู้นำท้องถิ่น

Abstract

The study entitled “A Training Process for the Development of Leadership : A Program for Training Local and Regional Leaders of Nakhon Sri Dhammarat” aims 1) to study the satisfaction of the participants in the Program for Training Local and Regional Leaders of Nakhon Sri Dhammarat according to their opinion; 2) to compare the opinion of the participants in the Program for Training Local and Regional Leaders of Nakhon Sri Dhammarat; and The study is a mixed method research conducting a qualitative research using an in-depth interview collecting data from key informants to support a quantitative research collecting data by a questionnaire and a participatory observation in the training process.

The result found that the satisfaction upon a Program of Local and Regional Leaders in Nakhon Sri Thammarat in general was high and results of the Program based on Six virtues for fraternal living revealed as below. 1 . In the respect of keeping without blemish the rules of conduct along with one’s fellows, participants knew and understood the participatory work process. 2 . In the respect of being amiable in thought, participants had an opportunity in the Dhamma practice, keeping precepts, meditation conduct and community assistance through the activities of Buddhist prayers chanting, Dhamma listening, walking meditation practice and meditation retreat as the best example for their village followers. 3. In the respect of being endowed with right views along with one’s fellows, participants, after training in the activity of Virtues for Fraternal Living and Thai Society, had a wisdom in the effectively local administration. 4 . In the respect of being amiable in words, participants understood themselves and other more, had a new knowledge, listening and communicating skills. 5. In the respect of being amiable in deed, the Program constructed the way of work for a leader of honesty. 6. In the respect of sharing any lawful gains with virtuous fellows, participants acquired virtues and morality, and followed the sufficiency economy.

Keywords: Training Process, Leadership, Local Leadership, Regional Leaders

บทนำ

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมโดยกลไกทางศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราชมีคำขวัญประจำเมืองว่า “เราชาวนครฯ อยู่เมืองพระ มั่นอยู่ในสัจจะ ศีลธรรม กอปรกรรมดี มีมานะ พากเพียร ไม่เบียดเบียน ทำอันตรายผู้ใด” จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนา ที่รุ่งโรจน์มาหลายพุทธศตวรรษ มีวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและพุทธศาสนาที่เตรียมขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เป็นศูนย์กลางแห่งจิตวิญญาณของประชาชนในภาคใต้ ได้รับการศรัทธาและใส่ใจจากผู้คนทุกชนชั้นในสังคม ทั้งในและต่างประเทศ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “นครแห่งอารยธรรม น่าอยู่น่าเที่ยว การเกษตรและอุตสาหกรรมยั่งยืน” และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ นโยบายทุกระดับมีจุดตกอยู่ที่ ตำบล หมู่บ้าน และรัฐบาลได้ได้มอบภารกิจสำคัญ ๆ ในการดูแลรักษาย่านเมือง

การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับฐานราก การป้องกันและปราบปรามการทุจริต การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศเพื่อก้าวเข้าสู่ “ประเทศไทย 4.0” ให้กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีกลไกครอบคลุมทุกระดับในพื้นที่ ตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้นำท้องถิ่น (นายก อบต.) ซึ่งถือเป็นตัวแทนภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ทำหน้าที่ขับเคลื่อนทุกภารกิจไปสู่พี่น้องประชาชนและยังเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตำบลหมู่บ้านโดยเน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในรูปแบบประชารัฐ

ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (ปี2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ซึ่งเน้นการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทุนมนุษย์ และการพัฒนานั้นมุ่งเน้นการพัฒนาเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ตามคำกล่าวของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติไว้ในวาระพัฒนาที่ 4 เรื่องระบบค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีและมนุษย์ที่สมบูรณ์, ว่า "การปฏิรูปประเทศต้องปฏิรูปที่ตัวคนปฏิรูปที่ตัวคนต้องปฏิรูปที่พฤติกรรมของคนปฏิรูปถ่ายทอดภาษาได้ตรงกับผู้อ่านจึงเป็นการช่วยสร้างความเข้าใจในด้านคุณธรรมจริยธรรมได้อีกทางหนึ่ง พฤติกรรมของคนต้องพัฒนาระบบค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมที่กำกับพฤติกรรมของคน" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2560: 4)

การพัฒนามนุษย์ให้พร้อมในแง่ของคุณธรรม จริยธรรมเพื่อช่วยในการปฏิรูปประเทศ จำเป็นต้องเรียนรู้หลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันที่เรียกว่า สาราณียธรรม เป็นการตั้งเมตตาทายกรรมต่อกัน คือ ช่วยเหลือกิจธุระกัน เกื้อกูลกัน เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559: 932) ฉะนั้น เมื่อนำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้เพื่อพัฒนาองค์การจึงทำให้เห็นว่า งานที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมนั้นคือการรับใช้ประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีการวางแผนและการทำงานด้านการพัฒนาให้เหมาะสม โดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมเป็นสำคัญ พุทธต่อกันเพื่อให้ประชาชนเกิดความสามัคคีปรองดอง และเกิดความรักความเห็นใจซึ่งกันและกัน ทำงานเพื่อส่วนรวม ซื่อตรงต่อตนเอง ต่องาน ต่อบุคคลอื่น เว้นจากการแสวงหาผลประโยชน์แต่

ให้การช่วยเหลือจัดสวัสดิการหรือแบ่งปันผลประโยชน์ต่างๆ ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทำงานด้านการพัฒนาสังคมด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยในตนเอง รักษากฎระเบียบที่ตั้งไว้ เคารพความคิดเห็นของกันและกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหา และความต้องการในท้องถิ่น แสดงความคิดเห็น วิจารณ์การทำงาน และร้องทุกข์เรื่องราวต่างๆ ได้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเอง และสังคมอยู่เสมอ (พระมหานุกิต อนุจารี (ถนัดเลื่อย), 2556: (2))

ผู้นำชุมชนอันหมายถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน รวมทั้งบุคคลที่มีบุคลิกภาพ อุบิสัย และความสามารถในสถานการณ์หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง และเป็นผู้ที่อิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนนอกเหนือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน หัวหน้ากลุ่มและผู้นำอื่นๆ ที่ได้รับการรับจากประชาชนในชุมชน เพื่อให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งสาธารณชนมีความห่วงกังวล มีความต้องการและมีทัศนคติที่จะมีส่วนร่วมร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะเกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543: 34) และประชาชนไม่สามารถที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ หากได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอเกี่ยวกับทางเลือกและผลที่ติดตามมาภายหลัง

จากแนวคิดดังกล่าว สถาบันพระวิทยากรจึงได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประยุกต์หลักสาราณียธรรมกับการบริหารจัดการภาระงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น (ธรรมบุญ มณีเกิด และคณะ, 2563: 27) โดยอาศัยกระบวนการฝึกอบรมเชิงจิตวิทยาการให้คำปรึกษา และเน้นกระบวนการฝึกอบรมแบบกลุ่มในความจำเป็นจะต้องจัดกิจกรรมอบรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้นำท้องที่ และผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราชขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้นำท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้นำท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล) มีความคิด ทัศนคติและความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องโดยนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาขัดเกลาจิตใจให้ยึดมั่นในสิ่งที่ตั้งงาม มีศีลธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต และความประพฤติในทางที่ถูกที่ควร เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน ในหมู่บ้าน ตำบล นำสู่สังคมปรองดองและสงบสุขอย่างมั่นคง ยั่งยืน

บทความนี้จึงต้องการศึกษาความพึงพอใจและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษากระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ : หลักสูตรอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น” จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามหลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ ศีล/ศีลสามัญญตา,สมาธิ/เมตตาตามโนธรรม, ปัญญา/ทวิญญูสามัญญตา, ศีลธรรม/เมตตาตวจิกรรณ, คุณธรรม/เมตตาภาวกรรม,จริยธรรม/สาธารณโภคี

2. ขอบเขตด้วยตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ ศึกษากระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ เกี่ยวกับผู้นำทั่วไป ดังนี้อายุ ,การศึกษา, ตำแหน่ง, อายุงาน

ตัวแปรตาม คือ ผลการวิเคราะห์ กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ ในหลักสูตรหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น ดังนี้ สีสามัญญดา ,เมตตามโนธรรม,ทฤษฏีสามัญญดา, เมตตาวชิกรรม, เมตตาทายกรรม, สาธารณโยคี

3. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ได้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้นำท้องถิ่น (นายก อบต.) ทุกหมู่บ้าน ตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (เฉพาะที่นับถือศาสนาพุทธ) ดังนี้

1. ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1,493 คน
2. ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 128 คน

4.ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และผู้นำท้องถิ่น (นายก อบต.) ทุกหมู่บ้าน ตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา (เฉพาะที่นับถือศาสนาพุทธ)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี(Mixed method Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น มี 5 วิชา ได้แก่ 1) วิชาหลักสาราณียธรรมกับสังคมไทย 2) ตามหาหัวใจและสายน้ำแห่งชีวิต 3) วิชาต้นแบบต้นธรรม 4) วิชาผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นในอุดมการณ์ 5) ผู้นำอุดมการณ์

ผลการการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1.จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น จำนวน 7 รุ่น มีผู้ตอบแบบสอบถามก่อนการอบรม จำนวน 100 คน โดยภาพรวมของความพึงพอใจต่อหลักสูตรก่อนการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) และเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ท่านคิดว่าหลังจากการฝึกอบรมหลักสูตรผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นไปแล้ว ท่านจะนำไปใช้ในการปกครอง มากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา การร่วมโครงการครั้งนี้ จะทำให้ท่าน ได้พบเจอเพื่อนผู้เข้ารับการฝึกอบรม และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้มากน้อยเพียงไร ($\bar{X} = 4.24$) และท่านคิดว่าโครงการอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นที่จะตอบสนองความต้องการของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 4.19$)

2.โปรแกรมการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น มีอยู่ 5 รายวิชา ดังนี้ 1) วิชาหลักสาราณียธรรมกับสังคมไทย 2) ตามหาหัวใจและสายน้ำแห่งชีวิต 3) วิชาต้นแบบต้นธรรม 4) วิชาผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นในอุดมการณ์ 5) ผู้นำอุดมการณ์

3.นำเสนอโปรแกรมการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น ดังนี้

16 วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564)

1) จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นทั้ง 7 รุ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,225 คน ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 334 คน โดยภาพรวมของกิจกรรมหลักสารานุกรมธรรมกับสังคมไทย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา ความเหมาะสมของพระวิทยากร ($\bar{X} = 4.34$) และ ความพึงพอใจของท่านภาพรวมของวิชา/กิจกรรมนี้ ($\bar{X} = 4.28$)

2) จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นทั้ง 7 รุ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,225 คน ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 362 คน โดยภาพรวมของกิจกรรมตามหาหัวใจ/สายน้ำแห่งชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ความเหมาะสมของพระวิทยากร ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.3$) และ ความพึงพอใจของท่านภาพรวมของวิชา/กิจกรรมนี้ ($\bar{X} = 4.24$)

3) จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นทั้ง 7 รุ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,225 คน ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 335 คน โดยภาพรวมของกิจกรรมต้นแบบ ต้นธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ความเหมาะสมของพระวิทยากร ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.31$) และ ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา/กิจกรรม ($\bar{X} = 4.27$)

4) จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นทั้ง 7 รุ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,225 คน ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 334 คน โดยภาพรวมของกิจกรรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นในอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ความเหมาะสมของพระวิทยากร, ความพึงพอใจของท่านภาพรวมของวิชา/กิจกรรมนี้ ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.34$) และ ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา/กิจกรรม ($\bar{X} = 4.32$)

5) จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นทั้ง 7 รุ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,225 คน ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 334 คน โดยภาพรวมของกิจกรรมผู้นำในอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา/กิจกรรม ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา ความพึงพอใจของท่านภาพรวมของวิชา/กิจกรรมนี้ ($\bar{X} = 4.35$) และความเหมาะสมของพระวิทยากร ($\bar{X} = 4.34$)

4.แนวทางการฝึกอบรมหลักสูตรผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น จากการศึกษาสรุปเป็นประเด็นสำคัญตามหลักธรรมสารานุกรม 6 ดังนี้

ด้านศีลสามัญญตา คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ในกิจกรรมตามหาหัวใจและสายน้ำแห่งชีวิต ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม ให้คำปรึกษาซึ่งดูจากผลสรุปในรายวิชากิจกรรม โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก และยังสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้รับไปสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ที่ทำงาน เป็นต้น อีกทั้งกิจกรรมนี้ยังก่อให้เกิดจิตเมตตาธรรม สร้างทักษะการทำงานเป็นทีม และมีความยุติธรรม เสมอภาค

ด้านเมตตาตามโนธรรม คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสได้เข้าปฏิบัติธรรม รักษาศีล และเจริญจิตภาวนา พร้อมทั้งยังได้เรียนรู้การช่วยเหลือชุมชนด้วย ผ่านกิจกรรมสวดมนต์ทำวัตร ฟังธรรม

เดินจงกรม เจริญจิตภาวนา เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถนำไปปฏิบัติกับลูกบ้านได้ เพราะทำให้จิตใจเราร่มเย็นเป็นสุข สังคมเป็นสุขยิ่งขึ้นไป

ด้านทฤษฎีสามัญญตา คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ผ่านการอบรมในกิจกรรมหลักสาราณียธรรมกับสังคมไทย ก่อให้เกิดสติปัญญาในการบริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ เพราะว่าเป็นรวบรวมนจิตใจให้มีความมั่นคง เป็นกิจกรรมที่ชี้แนวทางในการบริหารจัดการสาธารณะประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับชุมชน เช่นการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การสื่อสาร และวิธีการกระบวนการสร้างแผนงานให้มีประสิทธิภาพ

ด้านเมตตาวชิกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับกระบวนการฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้มีความเข้าใจใจตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น เกิดความรู้ใหม่ มีทักษะการฟังและการสื่อสาร ได้ศึกษาค้นคว้าแนวความคิด วิธีคิด การทำงานของตนเอง โดยกระบวนการกิจกรรมสายน้ำแห่งชีวิต ซึ่งเป็น การสร้างมาตรฐานการเรียนรู้จิตใจตนเองได้เป็นอย่างดีที่จากพระวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรม นำไปสร้างสู่การพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญงอกงามทางด้านกาย วาจา และจิตใจต่อไป

ด้านเมตตาการุณกรรม คือ หลักสูตรผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น เป็นการสร้างแนวทางการปฏิบัติงานของผู้นำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เกิดอุดมการณ์ที่ดีต่อการเสียสละเป็นผู้นำชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และปฏิบัติตนตรงต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบต่องานที่ทำ โดยผ่านจากกระบวนการอบรมกิจกรรมผู้นำในอุดมการณ์และกิจกรรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นในอุดมการณ์ ให้ผู้เข้าอบรมได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผ่านกระบวนการกลุ่ม นำไปสู่การสร้างเครือข่ายกลายมิตรผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นเพื่อสังคม และประเทศชาติต่อไป

ด้านสาธารณโภคี คือ ผู้เข้ารับการอบรมมีคุณธรรม จริยธรรม และเดินทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านกระบวนการกิจกรรมต้นแบบ ต้นธรรม ให้เป็นแบบอย่างที่ดี ต่อการบริหารการปกครองท้องที่ ท้องถิ่น ให้มีความรู้ มีความอดทน มีคุณธรรม มีความซื่อตรง มีคุณสมบัติด้านความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ มีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ : หลักสูตรอบรมผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น” จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. ส่วนใหญ่ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรผู้นำท้องที่ และผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเป็นกระบวนการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อหน้าที่การงาน ซึ่งสอดคล้องกับ ทนง ทองเต็ม (ทนง ทองเต็ม, 2550) โดยในหลักสูตรนั้นเป็นการมุ่งให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาในรูปแบบของกลุ่ม เมื่อประเมินผลการฝึกอบรม คือ “กระบวนการในการวัดผลการฝึกอบรมว่าผู้เข้าอบรม มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทางด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำ ในลักษณะใด และเพียงใด

2. ผู้เข้าอบรมกระบวนการพัฒนาความเป็นผู้นำ ซึ่งอาศัยรูปแบบกระบวนการหลักสูตรผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมาก เนื่องจากรูปแบบการฝึกอบรมมีความชัดเจน เป็นขั้นตอน โดยการประเมินหลักสูตรตามรูปแบบแนวคิดของเคิร์ทแพททริก มีอยู่ 4 ประเด็น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจในระดับมาก

สอดคล้องกับ กาจน่า พิมพ์สุข ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในเขตพื้นที่ อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านศีลสามัญญตา ด้านทฎฐิสามัญญตา ด้านสาธารณโภสี ด้านเมตตาวัจจกรรม ด้านเมตตา มโนกรรม ด้านเมตตากายกรรม ตามลำดับ

การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนในเขตพื้นที่ อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ต่างกัน โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้ง (กาจน่า พิมพ์สุข, 2555: ข) และยังสอดคล้องกับบทความวิจัยของธรรมบุญ ภูมิเกิด และคณะที่เสนอว่า บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอ ร่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช ได้ยึดถือหลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยหลักธรรมแห่งความสามัคคี การให้ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อผู้อื่น ไม่พูดทำร้ายผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา ไม่พยาบาท เมื่อทำได้อย่างนี้จะทำให้เกิดการยอมรับความเห็นร่วมกันไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบธรรม 6 ประการ (ธรรมบุญ ภูมิเกิด และคณะ, 2563: 27)

สรุป

หลักสูตรอบรมหลักสูตรผู้นำท้องที่ และผู้นำท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมเป็นกระบวนการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลต่อหน้าที่การงานด้วยกระบวนการเชิงกลุ่มและกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม

เมื่อผู้ผ่านการอบรมแล้วจึงเกิดรูปแบบและทัศนคติต่อการฝึกอบรมต่างออกไปทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรมที่ไม่ได้ยุ่งยากแต่เป็นการปรับให้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมอีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนในด้านการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะผู้นำที่จำเป็นต้องการรูปแบบการอยู่ร่วม และต้องการความสามัคคีในการดำเนินการให้ทุกอย่างประสบผลสำเร็จได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมให้มีการอบรมหลักสูตรผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ทั่วประเทศ ที่มีความสนใจเพิ่มมากขึ้น

2. ต้องมีการบริหารจัดการให้ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และพนักงานของรัฐ ให้เป็นนโยบายของจังหวัดอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันจะเกิดประโยชน์สุขของคนในชุมชน และท้องถิ่น

3. สร้างกระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยกิจกรรมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน เป็นตัวอย่างชุมชนที่ดี ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน ก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อนานาชาติและตรงต่อเวลาของผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น รวมถึงชุมชนให้มีประสิทธิผล

2.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากการนำหลักสูตรผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ไปใช้ในการบริหารชุมชนหรือองค์กรต่างๆ

2. ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรไปใช้ในการบริหารงานในชุมชน และหน้าที่การทำงาน เพื่อจะได้ทราบถึงระดับประสิทธิภาพของหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา พิมพ์สุข. (2555). การประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม 6 ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.
- วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทอง ทองเต็ม. (2550). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การประเมินผลการเรียนการฝึกอบรม. เอกสารอัดสำเนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).(2559). **พุทธธรรม ฉบับขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 46. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาอนุชิต อนุจारी (ณนดเสถียร). (2556). การพัฒนาสังคมตามหลักสารานุกรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สันติวิธี เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธรรมบุญ มณีเกิด และคณะ. (2563). "การใช้หลักสารานุกรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเสาชิง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2** กุมภาพันธ์: 18-34.

